

PROBLÉMY DEMOKRACIE

PORTFOLIO PRO OBLAST OBČANSKÉ GRAMOTNOSTI

Mgr. Lucie Tesařová

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Ústí nad Labem,
příspěvková organizace, Pařížská 1670/15, 400 01 Ústí nad Labem–centrum

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

OBSAH

Úvod.....	4
Vyučovací jednotka 1 – Athénská demokracie	
Metodika pro učitele.....	6
Pracovní list pro žáky.....	8
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	10
Vyučovací jednotka 2 – Demokracie a nedemokracie	
Metodika pro učitele.....	11
Pracovní list pro žáky.....	15
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	16
Vyučovací jednotka 3 – Moc a rovnost	
Metodika pro učitele.....	17
Pracovní list pro žáky.....	20
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	21
Vyučovací jednotka 4 – Demontrace	
Metodika pro učitele.....	22
Pracovní list pro žáky.....	24
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	25
Vyučovací jednotka 5 – Volby a demokracie	
Metodika pro učitele.....	26
Pracovní list pro žáky.....	29
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	31
Vyučovací jednotka 6 – Svoboda slova	
Metodika pro učitele.....	32
Pracovní list pro žáky.....	35
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	37
Vyučovací jednotka 7 – Demokracie v digitálním světě:	
Jaký vliv mají sociální sítě a další digitální technologie na demokracii?	
Metodika pro učitele.....	38
Pracovní list pro žáky.....	40
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	41

Vyučovací jednotka 8 – Demokracie a politická kultura

Metodika pro učitele	42
Pracovní list pro žáky	44
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	45

Vyučovací jednotka 9 – Budoucnost demokracie

Metodika pro učitele	46
Pracovní list pro žáky	48
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	49

Vyučovací jednotka 10 – Úloha demokracie v současném světě

Metodika pro učitele	50
Pracovní list pro žáky	53
Vyhodnocení a realizované úpravy na základě objektivizovaných i subjektivizovaných kritérií	55

Závěr	56
--------------------	----

1. Úvod

Ve školství pracuji více než 15 let, již před dokončením studia jsem začala působit na Obchodní akademii v Ústí nad Labem, kde dnes pracuji jako zástupkyně ředitele. Má vystudovaná aprobace může být leckdy pro někoho překvapivá, jelikož se jedná o kombinaci matematiky a společenských věd. Tato kombinace mě vždy fascinovala, jelikož matematiku miluji a společenské vědy jsou nesmírně důležité pro pochopení současného světa a jeho problémů. Bohužel však vzhledem ke svému vytížení na pozici zástupkyně ředitele vyučuji již několik let pouze předměty týkající se společenských věd. Ať je to občanská výchova, seminář ze společenských věd či specializovanější předměty jako je Právo.

Ústecký kraj a jeho krajské město Ústí nad Labem se potýká s celou řadou problémů. Ty začínají špatnou pověstí města v rámci celé republiky, řadou vyloučených lokalit, ale i nelichotivým obrazem politiky, která je zde často zatížena skandály a aférami. Věnovat se rozvoji občanské gramotnosti je zde velmi důležité a záslužné, protože jen uvědomění občané, kteří budou aktivně řešit své okolí, mohou pomoci zlepšení obrazu města, ale hlavně jeho realitě, kterou žijeme. Obchodní akademie patří ke školám, které zatím nemusí vést souboje a žáky a pořád se setkáváme se zájmem o studium a žáků základních škol, kteří mají lepší prospěch a práce s nimi v oblasti občanství není tak obtížná, i když se samozřejmě najdou výjimky. Právě proto u našich žáků vidím obrovský potenciál k tomu, aby se stali těmi zodpovědnými občany, které naše město ale i celý kraj potřebuje.

Jenže společenské vědy jsou velmi často chápány jako zbytečné, což bývá problém u řady základních škol. Prakticky každý rok se setkám s někým, kdo tento předmět vnímá jako odpočinkový nebo určený k vyřizování třídnických záležitostí, protože v něm není nic důležitého. Není to pravda. Tento předmět je velmi důležitý. Samozřejmě, že na gymnáziích tento problém obvykle nebývá, ale na odborných středních školách je tento trend velmi častý, zejména v technických oborech. Obchodní akademie je ale škola ekonomická a ekonomie je jednou z důležitých společenských věd. Ekonomické procesy a děje prakticky nelze pochopit bez znalosti společnosti. Ekonomie má zjednodušeně za cíl zisk a hodnotí se pozitivní nebo záporný ekonomický výsledek. Jenže to je možné pouze v oblasti trhu. Jak ale žákům vysvětlit, že se stát zadluhuje, navyšuje schodek rozpočtu a musí si půjčovat peníze? Vždyť ztráta je ekonomicky špatný jev. Ano je, ale stát má zajistit především důstojný život občanům. Musí to udělat i za cenu finanční ztráty. Ale to žáci nepochopí bez znalosti politických procesů a dějů ve společnosti. To například žák chemie řešit nemusí. Proto může společenské vědy chápat jako zbytečné pro jeho studium. Ani to ale není úplně pravda. Velmi záleží na přístupu školy, učitele, ale i rodiny.

Občanská gramotnost má vést k tomu, abychom správně chápali, co se ve společnosti děje. Co je prospěšné a co je škodlivé. Zvláště v kraji, kde dokázali i v éře demokracie zvítězit ve volbách komunisté. Ve své výuce se snažím žáky vést k aktivnímu přemýšlení o problémech světa, což podporujeme i dále v jiných aktivitách. Jedná se například o debatní soutěže nebo simulovaná zastupitelstva, kde mohou pochopit, jak skutečně politika funguje. Všechno má své zákonitosti, a i když nenajdeme jasná pravidla jako v technických oborech, tak si myslím, že informovaný občan je aktivní občan, protože může být spokojený a chce podpořit stávající stav, nebo je nespokojený a chce něco aktivně změnit. Se žáky se tak snažím pracovat zážitkově a aktivně. Zkoušíme tak v hodinách zakládat politické strany a formulovat jejich

programy, aby byly prospěšné pro společnost, vysvětlujeme si zákonitosti náboženství a jejich význam pro život, což doplňujeme vymyšlením vlastních náboženských směrů, které by mohly oslovit současný svět. Pokud si žáci uvědomí, co je pro ně v životě důležité, tak mohou jednou například zodpovědněji volit. A mohou být i tolerantnější, i když na naší škole se netolerance objevuje podstatně méně, než tomu je ve společnosti obecně.

To samozřejmě nejde bez osvojení základních znalostí, ale není možné říci, že je to tak a tak. Výpočet kvadratické rovnice v matematice je jasně daný, můžeme se ho naučit. Ale nikdy se nenaučíme, co je správné v životě. Můžeme se jen naučit, jak správně vyhodnocovat realitu. Z toho důvodu při své výuce nepracuji výrazně s učebnicemi. Spíše se snažím o hledání odpovědí a informací a jejich vyhodnocování. Najít informaci a utvořit si názor. To je bohužel něco, co mi chybělo v mém studiu. Učitelé na vysoké škole předkládali často informace, které považovali za důležité, ale pro pedagogickou praxi jsou naprosto nadbytečné. Velmi úzce profilované odborné předměty odpovídaly preferencím vysokoškolským učitelům, ale který učitel využije v praxi detailní znalost moderní francouzské filozofie? Namísto toho aby se pozornost věnovala tomu, jak vysvětlit žákům důležité pojmy současného světa?

S tím souvisí i samotný pojem metakognice. Zcela upřímně jsem se s ním nikdy při studiu nesetkala. Odborné materiály k výuce společenských věd s ním obvykle také nepracují. Musela jsem se s ním seznámit. Ale za svou praxi mohu říct, že mám pocit z vlastní výuky i z hospitační činnosti, že ji pravidelně praktikuji nejen já, ale i většina učitelů, protože to považují za nutnost, protože jinak předkládá jen naučené poučky a nenutí nikoho aktivně přemýšlet. To je samozřejmě věc, která není z mého pohledu úkolem učitele společenských věd. Učitel má podněcovat k přemýšlení. Ale výsledky toho přemýšlení jsou produktem žáků. Pokud něčí žáci mají stejné názory jako učitel, tak se nejedná o učitele, ale jakéhosi guru. A to je chyba. Tudíž metakognice jako taková je důležitá a prospěšná, i když lehce krkolomný název maskuje to, že se o ni většina mladších učitelů pokouší, alespoň se tak domnívám.¹

¹ V textu, vzhledem k unifikaci textu, bude používáno slovo žák nebo žákyně, přestože se jedná o klienty středních škol.

2. PRACOVNÍ LIST Č. 1 – Athénská demokracie (metodika pro učitele)

Úloha 1: Co víš o athénské demokracii?

Napiš alespoň tři fakta o athénské demokracii. Odkud tyto informace znáš?

Žáci by měli uvést minimálně tři fakta o athénské demokracii. Např.:

Athénská demokracie vznikla v 5. století př. n. l.

Athénská demokracie byla založena na principu rovnosti všech občanů.

Občané se scházeli na veřejných shromážděních a hlasovali o záležitostech města.

Z jakého období athénská demokracie pochází?

Žáci by měli také uvést, z jakého období athénská demokracie pochází. Správná odpověď: **Athénská demokracie pochází z 5. století př. n. l.**

Otázka se může stočit do metakognitivní roviny – kdo nebo co může za to, co vím x nevím o athénské demokracii? Proč tomu tak je?

Úloha 2: Způsob hlasování v Athénách

Jakým způsobem se hlasovalo v Athénách?

Žáci by měli popsat, jakým způsobem se hlasovalo v Athénách. Správná odpověď: **Hlasovalo se zvedáním ruky.**

Kdo mohl hlasovat v athénské demokracii?

Žáci by měli také uvést, kdo mohl hlasovat v athénské demokracii. Správná odpověď: **Hlasovat mohli pouze občané, tedy muži narození v Athénách.**

Jak se lidé rozhodovali, jak mají hlasovat?

Dále by měli žáci popsat, jak se lidé rozhodovali, jak mají hlasovat. Správná odpověď: **Lidé se rozhodovali na veřejných shromážděních, kde se mohli vyjádřit k různým návrhům.**

Úloha 3: Omezení athénské demokracie

Existovala v athénské demokracii nějaká omezení?

Žáci by měli odpovědět na otázku, zda existovala v athénské demokracii nějaká omezení. Správná odpověď: **Ano, existovala. Například ženy, otroci a cizinci se nemohli účastnit athénské demokracie.**

Kdo se nemohl účastnit athénské demokracie?

Dále by měli žáci uvést, kdo se nemohl účastnit athénské demokracie. Správná odpověď: **Nemohli se účastnit ženy, otroci a cizinci.**

Jaká omezení byla kladená na účastníky?

Nakonec by měli žáci popsat, jaká omezení byla kladená na účastníky. Správná odpověď: **Na účastníky byla kladena omezení v podobě majetkového a věkového cenzu.**

Úloha 4: Jak athénská demokracie ovlivnila svět

Žáci mají zodpovědět otázky týkající se významu a vlivu athénské demokracie na další země a období, a zvážit, zda je demokracie dnes vhodné hledat inspiraci v athénské demokracii.

Učitel může poskytnout žákům seznam zemí a období, které byly ovlivněny athénskou demokracií, aby jim pomohl s odpověďmi.

Po dokončení úlohy učitel s žáky diskutuje o významu athénské demokracie pro vývoj demokracie a o tom, zda bychom měli hledat inspiraci v athénské demokracii.

Jaký byl význam athénské demokracie pro vývoj demokracie?

Např.: **Athénská demokracie měla velký význam pro vývoj demokracie jako politického systému. Byla to první demokracie na světě a představovala velký krok v politickém myšlení a organizaci společnosti.**

Jaký vliv měla athénská demokracie na další země a období?

Např.: **Athénská demokracie měla vliv na další země a období, například na Římskou republiku, kde byly některé prvky athénské demokracie použity. Vliv měla také na vznik moderních demokracií v Evropě a Severní Americe v 18. a 19. století.**

Myslíš si, že bychom měli dnes hledat inspiraci v athénské demokracii?

Odpověď na otázku, zda bychom měli hledat inspiraci v athénské demokracii, je diskutabilní. Na jedné straně může být inspirativní, že obyčejní lidé mohou mít vliv na politická rozhodnutí. Na druhé straně však athénská demokracie měla mnoho nedostatků, jako byla vyloučenost žen, otroků a cizinců ze všech politických práv, což je v dnešní době nepřijatelné.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – Athénská demokracie

Úloha 1: Co víš o athénské demokracii?

Napiš alespoň tři fakta o athénské demokracii. Odkud tyto informace znáš?

Z jakého období athénská demokracie pochází?

Úloha 2: Způsob hlasování v Athénách

Jakým způsobem se hlasovalo v Athénách?

Kdo mohl hlasovat v athénské demokracii?

Jak se lidé rozhodovali, jak mají hlasovat?

Úloha 3: Omezení athénské demokracie

Existovaly v athénské demokracii nějaká omezení?

Kdo se nemohl účastnit athénské demokracie?

Jaká omezení byla kladená na účastníky?

Úloha 4: Jak athénská demokracie ovlivnila svět

Jaký byl význam athénské demokracie pro vývoj demokracie?

Jaký vliv měla athénská demokracie na další země a období?

Myslíš si, že bychom měli dnes hledat inspiraci v athénské demokracii?

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérií.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Tento postup se osvědčil, takže byl využíván opakovaně. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 28 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 7,6, což chápeme jako nadprůměrné hodnocení. Přesto se objevila i nízká hodnocení (3). V následné diskusi žáci reflektovali zejména potíže s historickým kontextem, který se jim zdál náročný a dalšími otázkami na vliv antické demokracie. Pracovní list hodnotili spíše jako obtížnější. Při diskusi s kolegyní došlo k několika doporučením, která mohou pomoci žákům list vypracovat. Budou zmíněny u konkrétních úloh.

1. Úloha byla ve své první části snadná. Velká část žáků dokázala uvést tři fakta o athénské demokracii. Pověštinou se jednalo o informaci o „kolébce demokracie“, omezení práv pro ženy a otroky a hlasování na veřejném prostranství. Přesnější datace v druhé části byla již problém a pouze 5 žáků datovalo orientačně správně do 5. století př. n. l. Na základě tohoto však úloha měněna nebyla.
2. Úloha ukázala, že informace o zvedání ruky žákům není známá, správné odpovědi v tomto případě byly pouze 3, přičemž dva přiznali, že šlo o tip. Informaci o omezení hlasovacího práva dokázalo rozvinout 24 žáků. Rozhodování na veřejném prostranství uvedlo 22 žáků. Většina tyto informace považuje za základní, protože je uvedla již v úloze 1. Proto byla úloha zachována.
3. Úloha rozpracovávala téma omezení. Žáci velmi dobře věděli o omezeních daných pro ženy a otroky, ale jen čtyři dokázali uvést majetkový cenzus. To bylo následně rozvinuto v diskusi, kde si žáci rozvzpomenuli, že informaci znají z dějepisu. Proto nebyla úloha nijak měněna.
4. Úloha byla podle žáků i reflektujících kolegů obtížná. Zejména otázku dalšího vlivu nedokázali příliš odpovědět, proto byla úloha v oblasti metodiky doplněna o doporučení na informaci o možných vlivech, jelikož pro žáky prvního ročníku byla dost abstraktní. Pozitivně lze hodnotit, že v případě možné inspirace si žáci uvědomovali naplno, že athénská demokracie je velmi kontroverzní téma. To se projevilo v následné diskusi, kde upozorňovali na fakt, že dnes by takovýto režim byl považován za krutý a totalitní. Tato úloha byla zachována jako vhodná pro zdatnější žáky.

3. PRACOVNÍ LIST Č. 2 – Demokracie a nedemokracie (metodika pro učitele)

Úloha 1: Porovnejte demokracii a nedemokracii.

Učitel by měl připravit základní definice demokracie a nedemokracie, aby žáci měli společnou terminologii a mohli si lépe porovnávat oba systémy.

Žáci by měli diskutovat o rozdílech mezi demokracií a nedemokracií a přemýšlet o jejich vlivu na politický vývoj a stabilitu v zemi. Učitel by mohl vést debatu tím, že položí některé otázky, aby žáci mohli prozkoumat různé názory.

Učitel by měl také žáky motivovat k diskusi o vztahu mezi demokracií a lidskými právy. Žáci by měli porovnat, jak se demokratické a nedemokratické země zabývají právy svých občanů.

Definujte základní principy demokracie a nedemokracie a porovnejte je. Zaměřte se na:

Jaké jsou největší rozdíly mezi těmito dvěma systémy?

Demokracie a nedemokracie se liší v základních principech vlády. Demokracie je založena na principu zastupitelské demokracie, kde občané volí své zástupce, kteří pak rozhodují o politických otázkách a záležitostech státu. Demokracie také zahrnuje zásady ochrany lidských práv, svobody slova a tisku, nezávislosti soudnictví a přístupu k informacím.

Naproti tomu nedemokracie je založena na principu autoritativní vlády, kde rozhodování je koncentrováno do rukou malého počtu lidí nebo dokonce jednoho člověka. Tento systém se často vyznačuje omezeným přístupem k informacím, omezenou svobodou projevu a tisku a omezenými lidskými právy.

Jaký je vliv těchto rozdílů na politický vývoj a stabilitu v zemi?

Rozdíly mezi demokracií a nedemokracií mají vliv na politický vývoj a stabilitu v zemi. V demokracii mají občané větší možnost ovlivňovat politické rozhodnutí a rozhodování je většinou vyváženější a transparentnější. V nedemokracii však rozhodování leží v rukou menšiny a vůle občanů nemusí být respektována. Toto může vést k nestabilitě a nejistotě.

Jaký je vztah mezi demokracií a dodržováním lidských práv?

Demokracie je také úzce spojena s dodržováním lidských práv. Demokratické země mají tendenci být více zavázány k respektování lidských práv a svobod, jako jsou svoboda slova, svoboda náboženství a svoboda shromažďování. V nedemokracii jsou tyto svobody omezeny a lidská práva mohou být porušována bez následků.

Úloha 2: Příklady demokratických zemí

Učitel by měl připravit informace o demokratických zemích, které žáci studují, aby se mohli lépe orientovat. Žáci by měli prozkoumat různé aspekty politického systému, jako je volba prezidenta, parlamentní systém a politické strany.

Žáci by měli diskutovat o tom, jak se v demokratických zemích uskutečňuje politické rozhodování a jak se občané mohou aktivně podílet na politickém procesu. Učitel by měl vést debatu tím, že položí některé otázky, aby žáci mohli prozkoumat různé názory.

Učitel by měl také podněcovat diskusi o vztahu mezi politickými stranami a politickým procesem, aby žáci lépe porozuměli fungování politického systému.

Vyberte si dvě nebo tři demokratické země a popište, jak funguje jejich demokratický systém. Zaměřte se na:

Jakým způsobem se politické rozhodování uskutečňuje?

Jakým způsobem se občané mohou aktivně podílet na politickém procesu?

Jaký je vztah mezi politickými stranami a politickým procesem?

V této úloze bylo vyžadováno vybrat dvě nebo tři demokratické země a popsat, jak funguje jejich demokratický systém. Vzala jsem si za příklad Spojené státy americké a Švýcarsko.

Spojené státy americké mají zastupitelskou demokracii, což znamená, že občané volí zástupce, kteří rozhodují za ně ve vládě a parlamentu. V USA existují dvě hlavní politické strany - Demokratická strana a Republikánská strana - a občané se mohou stát aktivními účastníky politického procesu například volbami a peticemi.

Švýcarsko má podobný zastupitelský systém jako USA, ale s několika rozdíly. Ve Švýcarsku občané mohou navrhnout zákony pomocí nástroje nazývaného "lidová iniciativa", což je petice, kterou podepíše určitý počet občanů a která pak může vést k referendu. Tímto způsobem mají občané přímý vliv na tvorbu zákonů. Ve Švýcarsku také existuje více politických stran a stranická příslušnost je méně důležitá než v USA.

Oba tyto systémy mají své výhody a nevýhody. Zastupitelská demokracie umožňuje rychlejší a efektivnější rozhodování, ale může vést k nízké účasti občanů na politickém procesu. Naopak, systém Švýcarska dává občanům větší pravomoc, ale může vést k pomalejšímu rozhodování. Vztah mezi politickými stranami a politickým procesem se také liší - v USA jsou strany silnější a mají větší vliv na rozhodování, zatímco ve Švýcarsku je politický proces více ovlivněn občany.

Úloha 3: Příklady nedemokratických zemí

Učitel by měl připravit seznam zemí, které jsou nedemokratické a umožnit žákům, aby si vybrali jednu zemi pro bližší průzkum. Žáci by měli zkoumat politické instituce v této zemi a diskutovat o tom, jak tyto instituce ovlivňují život občanů.

Žáci by měli také prozkoumat, jak se občané této země podílejí na politickém procesu a jakým způsobem jsou jejich práva chráněna. Učitel by mohl vést debatu tím, že položí některé otázky, aby žáci mohli prozkoumat různé názory.

Učitel by měl také podněcovat diskusi o tom, jakým způsobem může mezinárodní společenství pomoci občanům této země a jaké jsou náklady a přínosy zahraniční pomoci.

Vyberte si dvě nebo tři nedemokratické země a popište, jakým způsobem funguje jejich politický systém. Zaměřte se na:

Jakým způsobem se politické rozhodování uskutečňuje?

Jakým způsobem se občané mohou podílet na politickém procesu?

Jaký je vztah mezi vládnoucími stranami a politickým procesem?

Například dvě nedemokratické země jsou Severní Korea a Saúdská Arábie.

Severní Korea je totalitním režimem, který je řízen jednou stranou, Korejskou stranou práce. Vůdce této strany má neomezenou moc a rozhoduje o všech záležitostech v zemi. Politické rozhodování se tedy uskutečňuje pouze v úzkém okruhu vůdcových spolupracovníků, bez zapojení občanů. Občané nemají žádnou svobodu projevu, shromažďování ani názorů, a nemají žádnou možnost se podílet na politickém procesu. Vládnoucí strana má naprostou kontrolu nad všemi médii a informacemi, které jsou k dispozici občanům.

Saúdská Arábie je monarchií, kde král má neomezenou moc a všechna politická rozhodnutí jsou často založena na jeho osobním názoru a preferencích. Občané nemají právo na svobodu projevu, shromažďování a sdružování, což brání jejich aktivnímu zapojení do politického procesu. Vládnoucí rodina má silný vliv na politické rozhodnutí, přičemž většina pozic v zemi je obsazena členy této rodiny. Veřejná média jsou pod přímou kontrolou královské rodiny a cenzuruje se všechna politicky citlivá témata.

Oba tyto nedemokratické systémy se vyznačují tím, že politické rozhodování je omezené na malý okruh vládnoucí elity a občané mají jen velmi omezené možnosti se podílet na politickém procesu. Vládnoucí strany mají naprostou kontrolu nad informacemi, které jsou k dispozici občanům a neexistuje svoboda projevu, shromažďování ani sdružování. Tyto nedostatky v politických systémech těchto zemí mohou mít negativní vliv na politický vývoj a stabilitu v zemi, jakož i na dodržování lidských práv.

Úloha 4: Diskuze o budoucnosti demokracie

Učitel by měl připravit příklady zemí, které prošly v minulosti transformací z nedemokratického režimu na demokratický systém. Žáci by měli prozkoumat, jaké byly hlavní příčiny těchto transformací a jakým způsobem byly provedeny.

Žáci by měli diskutovat o tom, jaké nástroje a strategie byly použity k přechodu na demokracii a jaké byly klíčové výzvy a překážky v tomto procesu. Učitel by mohl vést debatu tím, že položí některé otázky, aby žáci mohli prozkoumat různé názory.

Učitel by také mohl podněcovat diskusi o tom, jaké lekce mohou být naučeny z těchto transformací a jak mohou být tyto lekce použity k podpoře demokracie v jiných zemích.

Diskutujte o tom, jakým směrem by se měla demokracie vyvíjet v budoucnosti. Zaměřte se na:

Jaké jsou největší výzvy, kterým demokracie dnes čelí?

Jakým způsobem by se měla demokracie přizpůsobit současným výzvám?
Jaké jsou největší výhody a nevýhody různých druhů demokracie?

Demokracie se musí přizpůsobovat současným výzvám a trendům, jako jsou například digitalizace, globalizace, klimatické změny a vzrůstající nerovnosti. Jednou z největších výzev, kterým demokracie čelí, je ztráta důvěry veřejnosti v politické instituce a zástupce. Proto je důležité posilovat transparentnost, účast občanů na rozhodování a boj proti korupci.

Další výzvou je vliv informačních technologií na demokracii, jako jsou dezinformace a zasahování cizích mocností do volebních procesů. Demokracie by měla vyvinout účinné nástroje pro boj proti této manipulaci a propagandě.

Různé druhy demokracie mají své výhody a nevýhody. Například zastupitelská demokracie umožňuje větší stabilitu a rychlost rozhodování, ale může vést k nedostatečnému zastoupení menšin a snížené účasti občanů. Na druhé straně, přímá demokracie může být více participativní, ale může být náročná na organizaci a neefektivní.

Demokracie by měla především pracovat na zlepšení vztahu mezi politickými institucemi a občany, aby se zvýšila účast občanů a jejich důvěra v demokratické procesy. Důležité je také vytvářet prostor pro pluralitu názorů a ochranu menšinových práv.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – Demokracie a nedemokracie

Úloha 1: Porovnejte demokracii a nedemokracii.

Definujte základní principy demokracie a nedemokracie a porovnejte je. Zaměřte se na:

Jaké jsou největší rozdíly mezi těmito dvěma systémy?

Jaký je vliv těchto rozdílů na politický vývoj a stabilitu v zemi?

Jaký je vztah mezi demokracií a dodržováním lidských práv?

Úloha 2: Příklady demokratických zemí

Vyberte si dvě nebo tři demokratické země a popište, jak funguje jejich demokratický systém. Zaměřte se na:

Jakým způsobem se politické rozhodování uskutečňuje?

Jakým způsobem se občané mohou aktivně podílet na politickém procesu?

Jaký je vztah mezi politickými stranami a politickým procesem?

Úloha 3: Příklady nedemokratických zemí

Vyberte si dvě nebo tři nedemokratické země a popište, jakým způsobem funguje jejich politický systém. Zaměřte se na:

Jakým způsobem se politické rozhodování uskutečňuje?

Jakým způsobem se občané mohou podílet na politickém procesu?

Jaký je vztah mezi vládnoucími stranami a politickým procesem?

Úloha 4: Diskuze o budoucnosti demokracie

Diskutujte o tom, jakým směrem by se měla demokracie vyvíjet v budoucnosti. Zaměřte se na:

Jaké jsou největší výzvy, kterým demokracie dnes čelí?

Jakým způsobem by se měla demokracie přizpůsobit současným výzvám?

Jaké jsou největší výhody a nevýhody různých druhů demokracie?

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérii.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 26 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 7,2, což je pokles oproti prvnímu PL, který byl dle diskuse a reflexe od žáků způsoben větší náročností a nutností dohledávat řadu informací a ty nadále zpracovávat.

1. Úloha vedla u 21 žáků k vymezení rozdílu mezi demokracií a nedemokracií na otázce lidských práv a jejich dodržování, kdy režimy nedodržující lidská práva není možné nikterak považovat za demokratické. V otázce stability se objevila paradoxně informace, která však dává smysl. Nedemokratické režimy nedodrží lidská práva, ale díky kontrole a útlaku jsou stabilnější, tudíž je otázka po stabilitě režimů částečně irelevantní, ale hraje důležitou roli z hlediska interpretace a argumentace, tudíž byla ponechána.

2. Úloha se ukázala bez intervence učitele prakticky neřešitelná. Žáci dokázali vyjmenovat celou řadu demokratických režimů, ale jejich bližší charakteristiky povětšinou nebyly známé, s výjimkou informace o Švýcarsku a přímé demokracii. Proto žáci porovnávali v 16 případech spíše přímou a nepřímou demokracii než konkrétní případy. Úkol se tedy zdál i žákům obtížný až neřešitelný, proto byl upraven ve způsobu práce. Z hlediska učitele se tak jeví jako vhodná varianta ukázat charakteristiky několika států a poté diskutovat. Což bylo doplněno do metodiky.

3. Úloha ukázala jasné limity ve vnímání nedemokratických režimů. Všichni žáci si jako příklad nedemokratického režimu zvolili KLCDR, ale druhá země byla značně problematická. V následné diskusi se ukázalo, že historicky problém není a žáci dokáží charakterizovat řadu nedemokratických režimů, ale v současném světě příliš ne. Pokud žáci mohli dohledávat informace v dalších informačních zdrojích, tak dokázali informace dohledat, ale reálně dokázalo s výjimkou KLCDR najít příklad nedemokratického režimu pouze 8 žáků. Proto byla úloha zachována, ale s doporučením na použití dalších zdrojů.

4. Úloha ukázala, že prakticky všichni žáci si uvědomují určité výzvy a limity, kterým demokracie čelí. Například terorismus, válečné konflikty, chudoba, kriminalita atd. A zároveň by na ně měla být schopna reagovat. V diskusi se ukázalo, že tato část úkolu jim přišla nejdůležitější. Proto byl úkol zachován v původní podobě.

4. PRACOVNÍ LIST Č. 3 – Moc a rovnost (metodika pro učitele)

Cílem tohoto pracovního listu je pomoci žákům pochopit, jak se moc dělí v demokracii a jaký vliv na to má rovnost mezi občany. Současně se zaměřuje na rozvoj metakognitivních dovedností, jako je reflexe, porovnávání, hledání řešení a kritické myšlení.

Úlohy jsou koncipovány tak, aby žáci nejprve reflektovali na vlastní vztah ke slovu "moc" a uvědomili si její význam v jejich každodenním životě. Následně jsou motivováni k hledání informací o dělení moci v demokracii a její vztahu k rovnosti mezi občany.

Další úkol se zaměřuje na konkrétní příklady a argumenty, jak se může dělení moci v demokracii ovlivnit rovností mezi občany. Tento úkol vyžaduje od žáků hledání řešení a kritické myšlení, což rozvíjí jejich metakognitivní dovednosti.

Poslední úkol je navržen tak, aby žáci uvážili, jak by mohla vláda zachovávat rovnost mezi občany a jaké konkrétní kroky by k tomu měla podniknout. Tento úkol zahrnuje reflexi a kreativní myšlení, což pomáhá rozvíjet metakognici a řešení problémů.

Během práce na pracovním listu mohou učitelé žákům poskytovat podporu a nasměrování v rámci skupinové diskuse nebo individuální konzultací.

V metodice je uvedeno vzorové řešení, které je upravenou verzí odevzdaného PL od žáka.

Úloha 1: Na papír si rozepteš, co všechno pro tebe znamená slovo "moc". Zamysli se nad tím, jak moc vnímáš v každodenním životě a jak moc je pro tebe důležitá.

Potenciálně očekávatelné odpovědi: **Moc pro mě znamená schopnost ovlivňovat události, rozhodovat o věcech a mít kontrolu nad tím, co se děje. Moc je pro mě důležitá, protože mi umožňuje mít kontrolu nad svým životem a rozhodovat o své budoucnosti. Ve svém každodenním životě vnímám moc jako nástroj, kterým se dá dosáhnout cílů a řešit problémy. Moc může být kladná, pokud je použita k dobrým účelům, jako například k řízení společnosti, nebo může být záporná, pokud je zneužívána k manipulaci, ovládnutí a utlačování ostatních lidí. Myslím si, že je důležité, aby moc byla spravedlivě rozdělena mezi lidi a aby všichni měli stejné příležitosti a práva.**

Úloha 2: Úloha: Pomocí internetu nebo knih vyhledej, jak se dělí moc v demokracii. Vytvoř si poznámky a shrň to, co jsi se dozvěděl/a.

Potenciálně očekávatelné odpovědi: **V demokracii se moc dělí mezi tři základní složky: legislativní moc, exekutivní moc a soudní moc.**

Legislativní moc: Tuto moc má parlament nebo jiný zákonodárný sbor, který vytváří zákony. Tento orgán je zodpovědný za přijetí a změny zákonů, které řídí celou společnost.

Exekutivní moc: Tuto moc má vláda nebo prezident, kteří jsou odpovědní za provádění zákonů. Tento orgán má pravomoc rozhodovat o tom, jak se zákony budou provádět v praxi a jaké budou mít dopady na jednotlivé občany.

Soudní moc: Tuto moc má soudní systém, který je zodpovědný za vyřizování sporů a vymáhání spravedlnosti. Soudy mají pravomoc posuzovat zákony a rozhodovat o jejich souladu s ústavou a dalšími právními předpisy.

Rovnost mezi občany hraje důležitou roli v demokracii. Demokratický systém má být založen na rovnosti všech občanů před zákonem a na rovném přístupu ke všem zdrojům a příležitostem. Pokud jsou občané rovnoprávní, mohou být aktivními účastníky demokratického procesu a mohou se podílet na rozhodování o věcech, které se jich týkají. Demokracie se snaží zajistit, aby rozhodování bylo co nejvíce transparentní a aby všechny názory byly slyšeny a respektovány.

Úloha 3: Zamysli se nad tím, jak by se mohla rovnost mezi občany ovlivnit dělením moci v demokracii. Snaž se najít konkrétní příklady a argumenty, proč by to tak bylo.

Potenciálně očekávatelné odpovědi: **Dělení moci v demokracii může mít vliv na rovnost mezi občany.** Například v případě, že by se moc soustředila pouze v rukou několika málo lidí, kteří by ovládali všechny rozhodovací procesy, mohlo by to vést k nerovnosti mezi lidmi. Ti, kteří by neměli přístup k této moci, by neměli možnost rozhodovat o důležitých otázkách týkajících se celé společnosti.

Na druhé straně, rovnoměrné dělení moci mezi občany v demokracii může přispět k větší rovnosti. Pokud jsou všichni občané zapojeni do rozhodovacího procesu a mají stejnou váhu svého hlasu, nemůže být preferována jedna skupina lidí na úkor druhé. To znamená, že i menšinové skupiny občanů mají možnost prosadit své názory a zájmy.

Dalším příkladem může být ekonomická rovnost. V demokracii je důležité, aby všichni občané měli stejné možnosti přístupu k zaměstnání a stejné příležitosti ke zlepšování svého ekonomického postavení. Rovněž je důležité, aby byly rozdíly v příjmech co nejmenší a aby byly přijímány politiky, které budou přispívat ke zvýšení ekonomické rovnosti.

V konečném důsledku může dělení moci v demokracii výrazně ovlivnit rovnost mezi občany. Je důležité zajistit, aby byla moc rozdělena mezi všechny občany a aby se respektovaly jejich práva a zájmy, což přispěje k většímu pocitu rovnosti a spravedlnosti ve společnosti.

Úloha 4: Na papír si napiš, co by podle tebe měla dělat vláda, aby byla vůči občanům spravedlivá a zachovávala rovnost. Zamysli se nad tím, jaké konkrétní kroky by měla podniknout.

Vláda by měla usilovat o to, aby se rovnost mezi občany udržovala a zlepšovala. Mezi kroky, které by mohla podniknout, patří například:

- **Zajištění rovného přístupu ke vzdělání a zdravotní péči pro všechny občany, bez ohledu na jejich finanční situaci.** To by mohlo být dosaženo například snížením nákladů na školství a zdravotnictví, zavedením rovnějšího systému sociálního zabezpečení nebo rozšířením přístupu k bezplatné zdravotní péči.
- **Vytvoření spravedlivého daňového systému, který by zohledňoval příjmy a majetek každého občana a zamezil tak vzniku příliš velkých ekonomických nerovností.**

- **Zajištění rovného přístupu ke spravedlivému soudnictví a zvýšení transparentnosti justice. To by mohlo být dosaženo například zlepšením finančního zabezpečení soudců a státních zástupců, zavedením větší kontroly soudních procesů nebo zlepšením přístupu k právní pomoci pro občany.**
- **Zlepšení podmínek pro zaměstnance a ochranu jejich práv. To by mohlo být dosaženo například zavedením minimální mzdy, zlepšením pracovních podmínek a bezpečnosti na pracovišti nebo zajištěním větší ochrany před diskriminací na pracovišti.**
- **Zajištění rovného přístupu ke kultuře a sportu. To by mohlo být dosaženo například zavedením více bezplatných kulturních akcí a sportovních aktivit, podporou amatérského sportu a umění, nebo rozvojem školních aktivit pro děti a mládež.**

Tyto kroky by mohly pomoci k zachování rovnosti mezi občany a k tomu, aby se vláda chovala spravedlivě vůči všem občanům.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učitelů pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LÍST Č. 3 - Moc a rovnost

Úloha 1: Na papír si rozepiš, co všechno pro tebe znamená slovo "moc". Zamysli se nad tím, jak moc vnímáš v každodenním životě a jak moc je pro tebe důležitá.

Úloha 2: Úloha: Pomocí internetu nebo knih vyhledej, jak se dělí moc v demokracii. Vytvoř si poznámky a shrň to, co jsi se dozvěděl/a.

Úloha 3: Zamysli se nad tím, jak by se mohla rovnost mezi občany ovlivnit dělením moci v demokracii. Snaž se najít konkrétní příklady a argumenty, proč by to tak bylo.

Úloha 4: Na papír si napiš, co by podle tebe měla dělat vláda, aby byla vůči občanům spravedlivá a zachovávala rovnost. Zamysli se nad tím, jaké konkrétní kroky by měla podniknout.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérií.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 29 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 7,9, což je nadprůměrné hodnocení. Ani jedno hodnocení nebylo v tomto případě nižší než 6. V diskusi oceňovali žáci, že list byl více zaměřen na afektivní složku, tudíž mohli více prezentovat své postoje na problematiku rovnosti v současném světě, která se v diskusi ukazovala jako jeden z klíčových postojů v rámci současné situace

1. Úloha vedla k mnoha variantám, nicméně klíčovým motivem bylo to, že moc slouží k udržení stability společnosti. 17 žáků uvedlo, že moc je koncentrována zejména v rukou vládnoucí skupiny (politiků). Jen 12 (všichni ve skupině žáků s průměrem z předmětu do 2,5) uvedlo, že moc je klíčovým nástrojem občanů k ovlivnění situace v zemi. Protože si většina žáků dokázala s úkolem poradit, byl ponechán.

2. Úloha byla 21 žáky řešena v rovině základního dělení moci na výkonnou, zákonodárnou a soudní, z nichž 15 předložilo i správné vysvětlení. Osm nedokázalo správně odpovědět. To však nebylo nijak změněno, jelikož se jedná o látku, která se běžně vyučuje na základní škole, takže je nutné spíše důsledně se žáky tyto věci opakovat.

3. Úloha byla velmi kontroverzní, jelikož 13 žáků odpovědělo, že situace se jim zdá neudržitelná a de facto občané mají velmi omezenou moc, a to pouze v rámci voleb a nemají faktické nástroje, jak v jiné situaci cokoliv změnit. 12 již požadovalo posílení možností občanů (např. odvolatelnost politiků a větší kontrola), zatímco 4 byli spokojeni se současnou situací. Tento úkol se setkal s velkým ohlasem, proto byl ponechán v původním znění, nicméně je vhodné, aby učitel následně dostatečně moderoval debatu a dbal na kvalitní argumentaci.

4. Úloha pak přinesla velmi různorodé odpovědi, například požadavek efektivnější justice, či aktivní přístup státu v řešení otázek chudoby a exekucí, které se zdají být neřešitelné, nebo problematiku sociálních dávek a situace seniorů. Nikdo ze žáků nevedl, že by se mu stávající situace zdála ideální a nebylo by potřeba ji nějak řešit. Na to je bylo vhodné reagovat v diskusi, co by žáci vnímali jako pozitivní změnu, která by vedla k výraznému zlepšení. Úloha však byla ponechána.

5. PRACOVNÍ LIST Č. 4 – Demonstrace (metodika pro učitele)

Úloha 1: Prohlédněte si následující fotografii.

Zdroj: www.pexels.com

Úloha 2: Vymyslete v pěti bodech charakteristiku situace, která by mohla vést k demonstraci. Ideálně vymezte režim, situaci, požadavky, následky a další charakteristiky, které mohou objasnit situaci.

Např. demokratická země, velké problémy s nezaměstnaností, demonstranti požadují odstoupení vlády, vláda odmítá odstoupit, ale slibuje řešení situace

Úloha 3: Napište krátkou zprávu o tom, co se na demonstraci vymezené v úloze 2 stalo:

Např: **V demokratické zemi se v poslední době stále více prohlubuje problém s nezaměstnaností. Na ulicích měst se proto začaly objevovat protesty a demonstrace, kde lidé požadují odstoupení současné vlády a přijetí opatření na zlepšení ekonomické situace.**

Vláda zatím odstoupení odmítá, ale slibuje, že se situací začne vážněji zabývat a hledat řešení. Některé kroky již podnikla, jako například investice do vzdělávání a podpora drobných podnikatelů, avšak zatím nebylo dosaženo výraznějšího zlepšení.

Demonstrace se stávají čím dál tím většími a některé z nich přerostly v násilné střety s policií. Situace je velmi napjatá a lidé jsou značně nespokojeni s vládními opatřeními.

Zástupci opozice vyzývají k dialogu a spolupráci na řešení situace, ale zatím nebylo dosaženo žádného konkrétního kompromisu. Celá situace tak zůstává velmi nejistá a lidé stále více ztrácí důvěru ve vládu a politický systém jako celek.

Součástí aktivity je i reflexe toho, jestli a jak obrazový materiál usměrňoval myšlení žáků/žákyň. Tento aspekt nutně vede k celkovému poznání, jak již samotný výběr fotografií a obecně grafické dokumentace tvaruje naše myšlení, přičemž se jedná o jeden z významných prvků mediální gramotnosti.

Úloha 4: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 - Demonstrace

Úloha 1: Prohlédněte si následující fotografii.

Zdroj: www.pexels.com

Úloha 2: Vymyslete v pěti bodech charakteristiku situace, která by mohla vést k demonstraci. Ideálně vymezte režim, situaci, požadavky, následky a další charakteristiky, které mohou objasnit situaci.

Úloha 3: Napište krátkou zprávu o tom, co se na demonstraci vymezené v úloze 2 stalo:

Úloha 4: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérií.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 27 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 8,4, kdy hodnocení nekleslo pod 7. V diskusi byla oceňována možnost kreativity, ale zároveň velká volnost, která částečně komplikovala vypracování. V původním záměru byla s obrázkem spojena pouze jedna úloha, což se v diskusi s dalším pedagogem ukázalo jako zásadní problém. Po konzultaci byla přidána úloha 2, která žákům ukládá vymezit kontext situace, což usnadňuje psaní novinové zprávy v úloze 3.

2. Úloha nebyla součástí původní verze PL, tudíž na ni nemáme k dispozici přímé odpovědi, ale z kontextu odpovědí další úlohy se 12 žáků rozhodlo vymezit stát jako nedemokratický, 11 jako demokratický a čtyři kontext vůbec neřešili. 18 jich vymezilo protest jako protivládní, 7 protiválečný a 2 jako lidskoprávní.

3. Úloha přinesla rozmanité verze textů, kdy se 23 dokázalo udržet v mantinelech zprávy, 4 žáci nedodrželi tento požadavek a vytvořili jiný slohový útvar (rozhovor, oznámení atd.). Zde se domníváme, že situaci pomůže přidání úlohy 2.

6. PRACOVNÍ LIST Č. 5 – Volby a demokracie (metodika pro učitele)

Úloha 1: Přečti si pozorně následující text:

Ve volbách, které se konaly v zemi XY dne 4. března, se účastnilo až 91 % oprávněných voličů. Výsledky voleb ukázaly, že vítězem se stala strana Národní jednota se ziskem 42 % hlasů. Národní jednota slibovala zlepšení sociálních podmínek, investice do vzdělávání a zdravotnictví, a boj proti korupci. Druhé místo obsadila strana Pokrok a demokracie, která získala 36 % hlasů. Tato strana se zaměřovala především na podporu podnikání a hospodářský růst, s důrazem na investice do inovací a technologií. Třetí místo obsadila strana Ekologická alternativa s 12 % hlasů. Ekologická alternativa se zaměřovala na ochranu životního prostředí a udržitelnost, podporu obnovitelných zdrojů energie a snižování emisí skleníkových plynů.

Vysoká účast byla vysvětlována několika faktory. Jedním z nich byl silný zájem voličů o témata, která se ve volební kampani diskutovala, jako například zdravotnictví, vzdělávání a hospodářský růst. Dalším faktorem bylo, že volební kampaň byla poměrně aktivní a strany se snažily přesvědčit co nejvíce lidí k účasti. Kromě toho měli voliči možnost volit jak v den voleb, tak i předem, což usnadnilo účast těm, kteří se nemohli zúčastnit v den voleb.

Celkově bylo vysoké procento účasti dobrou zprávou pro demokracii v zemi XY, ukázalo se, že lidé se zajímají o dění ve společnosti a chtějí mít vliv na její směřování.

Úloha 2: Přečti si následujících pět tvrzení a na základě textu oprav informace:

- Volební účast byla v zemi XY nejnižší v historii.

Toto tvrzení **není** pravdivé, protože text uvádí, že volební účast byla velmi vysoká, až 91 % oprávněných voličů se zúčastnilo voleb dne 4. března.

- Strana Národní jednota slibovala investice do armády a snížení daní.

Toto tvrzení **není** pravdivé, protože text uvádí, že strana Národní jednota slibovala zlepšení sociálních podmínek, investice do vzdělávání a zdravotnictví, a boj proti korupci.

- Strana Pokrok a demokracie se zaměřovala na podporu obnovitelných zdrojů energie a snižování emisí skleníkových plynů.

Toto tvrzení **není** pravdivé, protože text uvádí, že strana Pokrok a demokracie se zaměřovala především na podporu podnikání a hospodářský růst, s důrazem na investice do inovací a technologií.

- Strana Ekologická alternativa slibovala zlepšení podmínek pro podnikání a daňové úlevy pro bohaté.

Toto tvrzení **není** pravdivé, protože text uvádí, že strana Ekologická alternativa se zaměřovala na ochranu životního prostředí a udržitelnost.

- Volební kampaň v zemi XY byla velmi pasivní a strany se nesnažily přesvědčit voliče k účasti.

Toto tvrzení **není** pravdivé, protože text uvádí, že volební kampaň byla poměrně aktivní a strany se snažily přesvědčit co nejvíce lidí k účasti.

Úloha 3: Vymysli příklad, kdy vysoká volební účast nemusí být signálem vysoké kvality demokracie a zdůvodni, proč tomu tak je.

Existuje mnoho příkladů, kdy vysoká volební účast není signálem kvality demokracie, a to zejména v případech, kdy jsou volby ovlivňovány různými neférovými praktikami a manipulacemi.

- **Jedním z takových příkladů může být volební proces v Rusku, kde se vyskytují různé formy manipulace a omezování svobody projevu, a kde vládnoucí strana má výraznou kontrolu nad médii a veřejným míněním. Navzdory tomu, že v posledních volbách byla vysoká účast, neznamená to, že volby byly svobodné a férové.**
- **Dalším příkladem může být volební proces v zemích, kde jsou politické strany a kandidáti ovlivňováni korupcí a financováním ze strany bohatých a mocných zájmových skupin. V takových zemích může být vysoká volební účast spíše důsledkem toho, že lidé jsou nuceni volit mezi dvěma nebo více špatnými možnostmi, než výrazem skutečné demokracie a svobody voleb.**
- **Vysoká volební účast může také být pouze výsledkem dočasného nadšení voličů, kteří chtějí vyjádřit svůj názor na určitou kauzu nebo téma. To se však nemusí nutně projevit v dlouhodobém zájmu a účasti na politickém procesu.**
- **Dalším důvodem může být i povinná volební účast, která ukazuje pouze strach ze sankce, a nikoliv skutečné přesvědčení.**

Úloha 4: Vymysli a zdůvodni 3 důvody, proč je správné chodit k volbám a 3 důvody, kdy by člověk volit jít neměl.

Důvody, proč je správné chodit k volbám:

- **Volební účast je důležitým ukazatelem demokracie. Volební výsledky odrážejí vůli lidí, což znamená, že volby jsou jedním ze základních prostředků pro prosazení změn a ochranu práv.**
- **Volební účast umožňuje voličům vyjádřit svůj názor a podílet se na rozhodování o budoucnosti své země. Pokud si lidé přejí, aby se věci měnily, měli by využít svého práva volit a podpořit stranu, která nejlépe zastupuje jejich zájmy.**
- **Když lidé nechodí k volbám, umožňují tak menšinám prosadit svou vůli. Méně aktivní voliči většinou zahrnují mladší a méně zámožné osoby, které často podporují jiné politické názory než tradiční voliči. Pokud chceme, aby politická rozhodnutí odrážela zájmy všech občanů, měli by všichni jít k volbám a podílet se na rozhodování.**

Důvody, kdy by člověk volit jít neměl:

- Pokud se člověk necítí dostatečně informovaný, měl by si vzít čas na získání relevantních informací, než se rozhodne jít k volbám. Volby jsou důležitým rozhodnutím a lidé by měli hlasovat založeni na svých znalostech a přesvědčeních.
- Pokud je člověk naprosto nespokojen s nabídkou kandidátů a stran, může se rozhodnout nejít k volbám. V takovém případě by ale měl také hledat jiné způsoby, jak se podílet na rozhodování, například tím, že bude aktivním členem nějaké občanské iniciativy.
- Pokud člověk cítí, že volby jsou zmanipulované, a že jeho hlas nemá skutečný vliv, může se rozhodnout nejít k volbám. Taková situace by ale byla nešťastná a případně by se měla řešit, aby volby byly transparentní a spravedlivé pro všechny občany.

5. úkol: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – Volby a demokracie

Úloha1: Přečti si pozorně následující text:

Ve volbách, které se konaly v zemi XY dne 4. března, se účastnilo až 91 % oprávněných voličů. Výsledky voleb ukázaly, že vítězem se stala strana Národní jednota se ziskem 42 % hlasů. Národní jednota slibovala zlepšení sociálních podmínek, investice do vzdělávání a zdravotnictví, a boj proti korupci. Druhé místo obsadila strana Pokrok a demokracie, která získala 36 % hlasů. Tato strana se zaměřovala především na podporu podnikání a hospodářský růst, s důrazem na investice do inovací a technologií. Třetí místo obsadila strana Ekologická alternativa s 12 % hlasů. Ekologická alternativa se zaměřovala na ochranu životního prostředí a udržitelnost, podporu obnovitelných zdrojů energie a snižování emisí skleníkových plynů.

Vysoká účast byla vysvětlována několika faktory. Jedním z nich byl silný zájem voličů o témata, která se ve volební kampani diskutovala, jako například zdravotnictví, vzdělávání a hospodářský růst. Dalším faktorem bylo, že volební kampaň byla poměrně aktivní a strany se snažily přesvědčit co nejvíce lidí k účasti. Kromě toho měli voliči možnost volit jak v den voleb, tak i předem, což usnadnilo účast těm, kteří se nemohli zúčastnit v den voleb.

Celkově bylo vysoké procento účasti dobrou zprávou pro demokracii v zemi XY, ukázalo se, že lidé se zajímají o dění ve společnosti a chtějí mít vliv na její směřování.

Úloha 2: Přečti si následujících pět tvrzení a na základě textu oprav informace:

- Volební účast byla v zemi XY nejnižší v historii.
- Strana Národní jednota slibovala investice do armády a snížení daní.
- Strana Pokrok a demokracie se zaměřovala na podporu obnovitelných zdrojů energie a snižování emisí skleníkových plynů.
- Strana Ekologická alternativa slibovala zlepšení podmínek pro podnikání a daňové úlevy pro bohaté.
- Volební kampaň v zemi XY byla velmi pasivní a strany se nesnažily přesvědčit voliče k účasti.

Úloha 3: Vymysli příklad, kdy vysoká volební účast nemusí být signálem vysoké kvality demokracie a zdůvodni, proč tomu tak je.

Úloha 4: Vymysli a zdůvodni 3 důvody, proč je správné chodit k volbám a 3 důvody, kdy by člověk volit jít neměl.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérií.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 25 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 8,1, je jedno z nejvyšších hodnocení PL. Hodnocení se pohybovalo v intervalu 5–10. Diskuse se žáky ukázala, že pro ně byl pracovní list podnětný v uvědomění si situací, kdy vysoká volební účast nemusí být pozitivním jevem a volební neúčast racionálně odůvodnitelnou volbou

1. Úloha je nehodnotitelná, nicméně žáci v diskusi pozitivně kvitovali práci s jasným textem a představitelnost příkladů, které jsou velmi jasně ilustrující danou situaci, to se projevilo v druhé úloze. Proto byla zachována

2. Úloha obsahovala pět tvrzení. 15 žáků dokázalo opravit správně všech 5 informací, 2 opravili čtyři a 4 jen tři. V následné diskusi se ukázalo, že 6 ne zcela úspěšných řešitelů udělalo chybu spíše z nepozornosti než z důvodu špatného porozumění textu. Proto je třeba klást důraz na důkladné čtení, případně i na pomoc s interpretací. Úloha nebyla nijak změněna.

3. Úloha ukázala, že 13 žáků dokázalo vymyslet důvod, kdy vysoká volební účast není pozitivní prvek pro demokracii. 12 odpovědět nedokázalo. Ze 13 se většina obracela k argumentaci komunistickým režimem. Byli upozorněni, že volební účast nebyla v Československu povinná, ale nesla negativní důsledky. Až v další diskusi si uvědomili, že jsou i další varianty, kdy vysoká volební účast může ukazovat na něco špatného. Na základě zkušenosti zaznívalo zejména obchodování s hlasy. Úloha byla vhodná zejména pro zdatnější žáky, takže byla zachována.

4. Úloha byla pro žáky nejkomplicovanější, jelikož se jim s výjimkou neinformovanosti a nezájmu nepodařilo vymyslet důvod, kdy je legitimní nevolit. Zatímco tři důvody, proč je správné volit, vymyslelo 18 žáků, tři opačné vymyslel jen jeden. Zde se ukázalo, že bylo správné zredukovat zamýšlený počet důvodů z 5 na 3, jelikož v debatě žáci konstatovali, že toho by pravděpodobně nebyl schopen nikdo.

7. PRACOVNÍ LIST Č. 6 – Svoboda slova (metodika pro učitele)

Úloha 1: Stanovte si záměr čtení následujícího textu, tedy co se chcete z textu dozvědět a za jakým účelem ho budete číst.

I svoboda slova má své mantinely

Byť je toto právo zaručeno Ústavou České republiky, tak není neomezené. To si možná neuvědomil dnes již obviněný pan Bartoš.

V průběhu včerejšího dne provedli kriminalisté krajského ředitelství realizaci, v rámci které zadrželi šestatřicetiletého Adama B. Bartoše.

Ten je v tuto chvíli obviněn ze třech trestných činů proti lidskosti. Jedná se konkrétně o Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. V případě odsouzení hrozí tomuto muži trest odnětí svobody až na tři roky.

V rámci zmiňované realizace provedli kriminalisté domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor, a to na základě příkazu vydaného příslušným soudem. Při těch zajistili celou řadu tiskovin, jiných písemností a datových nosičů. Všem těmto úkonům byly v souladu se zákonem přítomny nezúčastněné osoby.

Zadržení pana Bartoše proběhlo na základě konkrétních zjištění pražských kriminalistů. Ta vypovídají o tom, že se popsaných trestných činů měl, dnes již obviněný, dopustit v rozmezí od května roku 2013 do dubna roku 2016.

Pan Bartoš byl obviněn především pro obsah jím vydávaných knih a jiných písemností, a pro obsah jeho veřejných projevů.

V rámci těch měl úmyslně hanobit a podněcovat k nenávisti vůči osobám židovského národa, nebo židovského vyznání. Obdobně si měl ale počínat i vůči imigrantům.

Vůči obviněnému bylo na místě podat podnět státnímu zástupci k návrhu na uvalení vazby. K tomu ale nakonec nedošlo, neboť pan Bartoš učinil protokolárně před vyšetřovateli a právními zástupci slib, že nebude v protiprávním jednání pokračovat.

Z toho důvodu byl dnes v pravé poledne propuštěn ze zadržení.

por. Mgr. Tomáš Hulan 29. 4. 2016

Úloha 2: Podtrhněte v textu tři pasáže, které považujete za důležité. Ke každé pasáži napište komentář. Buďte konkrétní:

Příklad řešení:

I. komentář: právo dané Ústavou není neomezené – nelze říkat cokoliv chceme.

II. komentář: svoboda slova je porušována výroky popírajícími holocaust – za to hrozí až tři roky vězení.

III. komentář: obviněný vydával knihy se závadným obsahem – jak je možno, že je mohl vydávat? Bude někdo stíhat i jejich kupce?

Úloha 3: Zamyslete se a zkuste definovat, komu může způsobovat újmu popírání holocaustu. Zkuste zdůvodnit, proč je důležité takovéto věci aktivně řešit.

Příklad řešení

Popírání holocaustu může ublížit několika skupinám osob:

- **Židovskému společenství – popírání holocaustu může být vnímáno jako urážka a zlehčování utrpení, které židovský národ během druhé světové války prožil. Může to také vést k negaci a minimalizaci významu holocaustu a k podkopávání snah o jeho památníky a zachování paměti.**
- **Ostatním obětem holocaustu – popírání holocaustu může také ublížit jiným skupinám obětí, jako jsou Romové, homosexuálové, političtí vězni a další, kteří byli perzekvováni a zabíjeni nacisty.**
- **Společnosti jako celku – popírání holocaustu může mít negativní dopad na společnost jako celek tím, že podkopává důvěryhodnost historických faktů a otevírá cestu k relativizaci zločinů proti lidskosti. Takové postoje mohou vytvářet nebezpečnou atmosféru, která usnadňuje růst extremismu, xenofobie a rasismu.**

Proto je důležité uznat historická fakta a nezpochybňovat utrpení a zločiny, které se odehrály v minulosti, aby se zajistilo, že se podobné hrůzy nebudou opakovat v budoucnosti.

Úloha 4: Pokuste se vymyslet další příklady situací, kdy svoboda slova může někoho ohrožovat. A zdůvodněte proč.

Příklady řešení

- **Šíření nenávisti: Pokud se někdo rozhodne verbálně útočit na určitou skupinu lidí, může to mít negativní dopad na tyto jednotlivce a vést k diskriminaci a násilí.**
- **Vyzývání k terorismu: Pokud někdo vyzývá ke spáchání teroristických útoků nebo propaguje teroristické ideologie, může to vést k reálnému ohrožení životů a majetku.**
- **Falešné zprávy: Šíření nepravdivých zpráv a dezinformací může vést k nesprávným rozhodnutím a ovlivnit veřejné mínění a politické volby.**
- **Sexuální obtěžování: Pokud někdo používá svobodu slova k sexuálnímu obtěžování a nevhodnému chování vůči jiným lidem, může to mít závažné následky na psychiku a pocitu bezpečí obětí.**

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učitelů pro případnou úpravu portfolia.

Použité zdroje:

- <https://www.policie.cz/clanek/i-svoboda-slova-ma-sve-mantinely.aspx>

PRACOVNÍ LIST Č. 6 - Svoboda slova

Úloha 1: Stanovte si záměr čtení následujícího textu, tedy co se chcete z textu dozvědět a za jakým účelem ho budete číst.

I svoboda slova má své mantinely

Byť je toto právo zaručeno Ústavou České republiky, tak není neomezené. To si možná neuvědomil dnes již obviněný pan Bartoš.

V průběhu včerejšího dne provedli kriminalisté krajského ředitelství realizaci, v rámci které zadrželi šestatřicetiletého Adama B. Bartoše.

Ten je v tuto chvíli obviněn ze třech trestných činů proti lidskosti. Jedná se konkrétně o Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. V případě odsouzení hrozí tomuto muži trest odnětí svobody až na tři roky.

V rámci zmiňované realizace provedli kriminalisté domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor, a to na základě příkazu vydaného příslušným soudem. Při těch zajistili celou řadu tiskovin, jiných písemností a datových nosičů. Všem těmto úkonům byly v souladu se zákonem přítomny nezúčastněné osoby.

Zadržení pana Bartoše proběhlo na základě konkrétních zjištění pražských kriminalistů. Ta vypovídají o tom, že se popsanych trestných činů měl, dnes již obviněný, dopustit v rozmezí od května roku 2013 do dubna roku 2016.

Pan Bartoš byl obviněn především pro obsah jím vydávaných knih a jiných písemností, a pro obsah jeho veřejných projevů.

V rámci těch měl úmyslně hanobit a podněcovat k nenávisti vůči osobám židovského národa, nebo židovského vyznání. Obdobně si měl ale počínat i vůči imigrantům.

Vůči obviněnému bylo na místě podat podnět státnímu zástupci k návrhu na uvalení vazby. K tomu ale nakonec nedošlo, neboť pan Bartoš učinil protokolárně před vyšetřovateli a právními zástupci slib, že nebude v protiprávním jednání pokračovat.

Z toho důvodu byl dnes v pravé poledne propuštěn ze zadržení.

por. Mgr. Tomáš Hulan 29. 4. 2016

Úloha 2: Podtrhněte v textu tři pasáže, které považujete za důležité. Ke každé pasáži napište komentář. Buďte konkrétní:

I. komentář:

II. komentář:

III. komentář:

Úloha 3: Zamyslete se a zkuste definovat, komu může způsobovat újmu popírání holocaustu. Zkuste zdůvodnit, proč je důležité takovéto věci aktivně řešit.

Úloha 4: Pokuste se vymyslet další příklady situací, kdy svoboda slova může někoho ohrožovat. A zdůvodněte proč.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérií.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 28 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 7,6, což je pokles oproti předchozím pracovním listům. V diskusi nad důvody upozorňovali žáci na určitou emoční rovinu, jelikož motiv pracovního listu byl spíše negativní, respektive vyvolával negativní emoce, což se projevilo v následné debatě.

1. Úloha spočívala jen v přečtení, ale i tak vyvolala řadu reakcí od žáků, kteří se pozastavovali nad samotnou zprávou. Bylo vysvětleno, že se jedná o skutečný případ z České republiky. Následná debata probíhala spíše na úrovni toho, jak je možné, že někdo má takové neznalosti, že je schopen popírat holocaust a schvalovat genocidu. Byla patrná vysoká míra morálního uvědomění žáků. Úloha proto byla ponechána v původním znění.

2. Úloha vyžadovala označit trojici tvrzení, která jsou v textu důležitá. Všichni žáci poukázali již na samotnou informaci, že svoboda slova není neomezená. Informace však nebyla přijata jednoznačně. V diskusi se ukázalo, že někteří žáci cítí v tomto nastavení zákona rozpor. Respektive svobodou chápou jako neomezenost a radši by uvítali restriktivnější vymezení v zákoně, než deklarovat svobodu slova a tu regulovat. Někteří žáci označili jako důležitou sazbu tří let a někteří šíření tiskovin. Úlohu bylo vhodné ponechat, protože svým nastavením podněcuje k novým způsobům myšlení o problémech.

3. Úloha se nesla v rovině jednoznačné odpovědi. Holocaust a jeho popírání je trauma zejména pro židovské obyvatelstvo. S lepším či horším zdůvodněním uvedlo tuto odpověď všech 28 žáků. Až v následné diskusi bylo upozorněno na to, že holocaust se týkal i jiných skupin obyvatelstva, který bych se situace mohla dotýkat. Zde se nabízela úprava otázky, ale reformulace by pravděpodobně byla ještě více návodná a výsledek nejistý, což potvrdilo konzultující pedagog, tudíž byla ponechána.

4. Úloha bylo co do odpovědí rozmanitá. Ukázalo se, že aktuálně populární je téma dezinformací (12 žáků), kyberšikany (9) a sexuálního nátlaku (5), 2 žáci se vyjádřili, že nevnímají otázku svobody slova jako klíčovou a ohrožující, respektive verbalizované násilí nereflektují jako skutečnou hrozbu. Na to je vhodné navázat při výuce konkrétními příklady těchto jevů a jejich role v současném světě.

8. PRACOVNÍ LIST Č. 7 – Demokracie v digitálním světě: Jaký vliv mají sociální sítě a další digitální technologie na demokracii? (metodika pro učitele)

Představte téma "Demokracie v digitálním světě: Jaký vliv mají sociální sítě a další digitální technologie na demokracii?" žákům a motivujte je k přemýšlení o tématu.

Vysvětlete žákům, že budou pracovat s metakognitivním pracovním listem, který jim pomůže přemýšlet o procesu uvažování a výběru správné odpovědi.

Tento pracovní list je vhodné zařadit na začátku probírané látky jako úvodní evokaci tématu.

Uvádíme příklady možných odpovědí.

Úloha 1: Jaký vliv mají sociální sítě na politickou debatu a veřejné mínění?

Sociální sítě mají obrovský vliv na politickou debatu a veřejné mínění. Na sociálních sítích se lidé mohou snadno sdílet informace a názory o politice a ovlivnit tak diskusi. Bohužel, na sociálních sítích se také snadno šíří dezinformace a nenávistné projevy, což může poškodit kvalitu politické debaty a vést k radikalizaci některých názorů.

Úloha 2: Jak mohou digitální technologie pomoci zvýšit zapojení občanů v politickém procesu?

Digitální technologie mohou pomoci zvýšit zapojení občanů v politickém procesu tím, že umožní lidem snadno se zapojit do politických kampaní a diskusí. Například mohou lidé podepsat petice online nebo se zapojit do online diskuzí na politických webových stránkách. Digitální technologie také umožňují snadnější sledování politických událostí a rozhodnutí, což může být pro mnoho lidí motivující k aktivnější účasti v politickém procesu.

Úloha 3: Jaký vliv má digitalizace na transparentnost a průhlednost politického procesu?

Digitální technologie mohou mít negativní vliv na ochranu soukromí v politickém procesu tím, že umožňují sběr a analýzu velkého množství dat o lidech a jejich chování. Politické strany a kandidáti tak mohou cílit své kampaně na základě těchto dat a potenciálně porušovat soukromí občanů. Nicméně, digitální technologie také umožňují zvýšit transparentnost a průhlednost politického procesu tím, že umožňují snadnější přístup k informacím o tom, jaké údaje jsou sbírány a jak jsou využívány.

Úloha 4: Jaký je vztah mezi soukromím a bezpečností a digitálními technologiemi v demokracii?

Digitální technologie mohou být zneužity k šíření dezinformace a manipulaci veřejnosti. Například umožňují snadné šíření neověřených informací a vytváření falešných profilů na sociálních sítích, které

mohou šířit dezinformaci a ovlivňovat veřejné mínění. Navíc, digitální technologie umožňují velmi cílené reklamy a zprávy, což může být využito k manipulaci s názory lidí.

Úkol 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

S ohledem na evokační charakter tématu je doporučen důraz na širokou diskusi a reflexi názorů, která bude sloužit k následnému výkladu. Zároveň by mělo být diskutováno, proč žáci určili právě takovou míru náročnosti, jakou určili. Kromě určení náročnosti by se měla diskuze stočit na otázku kladného – neutrálního – záporného vztahu k digitálním technologiím a demokracii. Žáci jsou vyzváni, aby zdůvodnili, zda-li je současný digitální svět kladným – neutrálním – záporným přínosem pro demokracii a hlavně proč (Proč ano, pro ne? Jestliže má na to někdo jiný názor, než ty, proč tomu tak je?).

PRACOVNÍ LIST Č. 7 - Demokracie v digitálním světě: Jaký vliv mají sociální sítě a další digitální technologie na demokracii?

Úloha 1: Jaký vliv mají sociální sítě na politickou debatu a veřejné mínění?

Úloha 2: Jak mohou digitální technologie pomoci zvýšit zapojení občanů v politickém procesu?

Úloha 3: Jaký vliv má digitalizace na transparentnost a průhlednost politického procesu?

Úloha 4: Jaký je vztah mezi soukromím a bezpečností a digitálními technologiemi v demokracii?

Úkol 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérii.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 25 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 6,9, což nejnižší hodnocení ze všech pracovních listů, objevilo se i hodnocení 1. V diskusi se ukázalo, že žákům vadilo zejména zařazení na začátek probírané látky, což však s ohledem na účel bylo v součinnosti s diskusí o problémech žádoucí.

1. Úloha řešila vliv digitálních médií na demokracii. Žáci poukazovali na to, že v jejich případě jsou informace šířeny hlavně prostřednictvím sociálních sítí, takže hledají informace zejména v digitálním prostoru. 16 žáků poukázalo na pozitivní aspekty (efektivita šíření, rychlejší zpětná vazba atd.), zatímco 9 poukázalo na možná negativa, jako je anonymita, snadné šíření dezinformací, agresivita v komunikaci. To bylo následně reflektováno v diskusi. Úloha byla kladně hodnocena, proto nebyla jinak změněna.

2. Úloha se ptala na možnosti pozitivního přínosu digitalizace pro rozvoj politické participace. Většina žáků (19) poukázala zejména na vyšší dostupnost informací a možnost volit elektronicky, pokud by byla uzákoněna. Na to v debatě část žáků reagovala jako na riziko, jelikož se zde nabízí nebezpečí kybernetických útoků atd. S ohledem na vyvolanou diskusi se úloha zdá adekvátní účelu, takže nebyla změněna.

3. Úloha ukázala na částečné limity ve věku žáků (nikdy ze žáků nebyl plnoletý), jelikož politický proces reflektují jen z části. Oceňovali tedy jen určitou část politického spektra, které je jim bližší, kde reflektovali prezentace politiků na sociálních sítích atd. Nicméně dostupnost informací, transparentnosti a efektivitu kontroly politiků v nějaké variantě reflektovalo jen 5 žáků. Zde však doporučujeme úlohu neměnit, jelikož je vhodná pro zdatnější.

4. Úloha původně řešila rizika možná nebezpečí pro mladou generaci v prostředí internetu, ale většina odpovědí žáků (18) směřovala k širšímu kontextu internetové bezpečnosti, který má mezigenerační přesah, i v následné debatě odpovídali žáci v mnohem širším spektru. Otázka tedy byla reformulována z „Jaká nebezpečí hrozí teenagerům v současném prostředí internetu?“ na „Jaký je vztah mezi soukromím a bezpečností a digitálními technologiemi v demokracii?“, což má vést k větší míře úspěšného řešení úlohy.

9. PRACOVNÍ LIST Č. 8 – Demokracie a politická kultura (metodika pro učitele)

Žáci dostanou pracovní list s názvem "Demokracie a politická kultura" s čtyřmi úkoly.

Učitel představí téma politické kultury a její vztah k demokracii a poskytne žákům potřebné informace a definice.

Uvádíme příklad odpovědí:

Úloha 1: Shrňte, co je politická kultura a jak může ovlivnit demokracii:

Politická kultura se vztahuje k hodnotám, přesvědčením a chování, které ovlivňují politický proces. Může posílit demokracii tím, že podporuje účast občanů, průhlednost a zodpovědnost v politickém procesu. Na druhé straně, pokud politická kultura podporuje korupci, netoleranci a nedůvěru v demokracii, může to oslabit demokracii.

Úloha 2: Identifikujte a diskutujte příklady z vašeho okolí, které ukazují, jak může politická kultura posilovat nebo oslabovat demokracii.

Příkladem politické kultury, která posiluje demokracii, může být aktivní občanská účast, jako například účast na volbách, diskuse o politických otázkách v komunitě nebo účast na veřejných shromážděních. Naopak, politická kultura, která oslabuje demokracii, může být například přílišné upřednostňování vlastních zájmů na úkor veřejných, politická apatie a nedůvěra v politický systém. V navazující otázce by mělo být s žáky reflektováno, proč takové mechanismy vznikají, kdo nebo co může mít užitek z posilování nebo oslabování demokracie a proč.

Úloha 3: Jaký vliv mají média na politickou kulturu a demokracii?

Média mají velký vliv na politickou kulturu a demokracii. Mohou ovlivňovat veřejné mínění, formovat politické postoje a hodnoty, a pomáhat občanům informovat se o politických otázkách. Nicméně, v posledních letech se ukazuje, že digitální média, jako jsou sociální sítě, mohou také rozšiřovat dezinformace a ovlivňovat volby. Proto je důležité, aby média zůstávala nezávislá a poskytovala objektivní informace, a aby občané byli schopni kriticky přistupovat k informacím, které jim média předkládají.

Úloha 4: Diskutujte o konkrétních krocích, které může každý občan podniknout, aby posílil politickou kulturu a demokracii v jeho či jejím okolí.

Existuje mnoho kroků, které může každý občan podniknout, aby posílil politickou kulturu a demokracii v jeho nebo jejím okolí. Některé z nich jsou:

- **Zapojení se do politického života: Občané by se měli zapojovat do politického života svého státu, účastnit se voleb a referend a sledovat, co se v jejich zemi děje. Je důležité, aby byli informovaní o politických otázkách a aby se naučili, jakým způsobem se mohou účastnit politického procesu.**

- **Kritické myšlení:** Občané by měli být schopni kriticky myslet a analyzovat informace, které jim jsou předkládány. Musí si uvědomit, že některé informace mohou být zkreslené nebo zavádějící a že je třeba je prověřit. Kritické myšlení může pomoci občanům lépe pochopit politické otázky a rozhodovat se na základě faktu a dat.
- **Zapojení se do občanských iniciativ a aktivit:** Občané by se měli zapojovat do občanských iniciativ a aktivit, které podporují politickou kulturu a demokracii. Může se jednat o petice, protesty, dobrovolnické akce a podobně. Zapojení do těchto aktivit může pomoci občanům sdílet své názory a zajistit, aby byly slyšeny.
- **Respektování a tolerování odlišných názorů:** Je důležité, aby občané respektovali a tolerovali odlišné názory od svých vlastních. Diskuze a debata o politických otázkách mohou být plodné a zajímavé, ale pouze pokud jsou založeny na respektu a toleranci.
- **Vzdělávání:** Občané by měli usilovat o vzdělávání v oblasti politické kultury a demokracie. Existuje mnoho možností, jak se mohou informovat o politických otázkách, ať už prostřednictvím knih, časopisů, internetu nebo kurzy a seminářů.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 8 - Demokracie a politická kultura

Úloha 1: Shrňte, co je politická kultura a jak může ovlivnit demokracii:

Úloha 2: Identifikujte a diskutujte příklady z vašeho okolí, které ukazují, jak může politická kultura posilovat nebo oslabovat demokracii.

Úloha 3: Jaký vliv mají média na politickou kulturu a demokracii?

Úloha 4: Diskutujte o konkrétních krocích, které může každý občan podniknout, aby posílil politickou kulturu a demokracii v jeho či jejím okolí.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérii.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 28 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 7,9, což je jedno z nejvyšších hodnocení PL v portfoliu. Nejnižší hodnocení bylo 5, nejvyšší 9. V diskusi se ukázalo, že pro žáky je důležitá celková image politiky a politickou kulturu považují za klíčové téma pro budoucnost, tudíž je téma velmi zajímavá.

1. Úloha navazovala na diskusi a vymezení provedené učitelem. Zde se ukázala drobná chyba v úsudku, protože odpověď následně napsalo správně všech 28 žáků. Ovšem jen v otázce „Co je to politická kultura?“ v následné debatě se ukázalo, že žákům chybí otázka po vlivu politické kultury na demokracii, čímž byla nakonec otázka rozšířena o tuto část.

2. Úloha se ukázala jako mírně kontroverzní, protože s ohledem na věk řada žáků nebyla schopna odpovědět na otázku s patřičnou relevancí. Nejvíce se objevovala kritika konkrétních politiků (23 případů), kteří nějakým způsobem výrazně ovlivňují ČR, ale jiné případy se nevyskytovaly. Proto je vhodné uvést učitelem i možné alternativní odpovědi, které mohou inspirovat i k jiným odpovědím.

3. Úloha řešila vliv médií na demokracii a politickou kulturu jako takovou. 16 žáků přiznalo, že média (myšleno spíše oficiální jako TV a noviny) spíše nesledují, jelikož vyhledávají informace jinde z důvodu, že k médiím nemají přílišnou důvěru (zmiňována bulvarizace a clickbaiting). Nicméně internetové servery alespoň občas sleduje 23 z nich. Zbytek se o politiku aktivně nezajímá a nemá v této věci názor. Proto je vhodné více se žáky pracovat na reflexi konkrétní politické situace a politických znalostí obecně.

4. Úloha měla za úkol najít možnosti posílení politické kultury ze strany občanů. Probíhala formou diskuse. Žáci zmiňovali zejména zájem o lokální problémy, řešení environmentálních problémů a minimálně aktivní účast ve volbách. Celkově byla diskuse velmi plodná a podnětná, takže se zdá jako vhodná pro takovýto PL.

10. PRACOVNÍ LIST Č. 9 – Budoucnost demokracie (metodika pro učitele)

Úloha 1: Diskutujte o možné budoucnosti demokracie a jejím dalším vývoji. Na základě této diskuse zkuste individuálně vymezit 5 charakteristik budoucnosti demokracie se zdůvodněním.

Příklad řešení:

- **Změna klimatu a její dopady na společnost:** Klimatické změny se stávají stále závažnějším problémem a mohou mít vážné dopady na stabilitu demokratických společností. Nedostatek potravin, nedostatek vody a další problémy spojené s klimatickými změnami mohou vyvolat nejistotu a konflikty, což může narušit demokratické instituce.
- **Rozvoj umělé inteligence a robotizace:** S nárůstem automatizace a rozvojem umělé inteligence mohou lidé ztratit svá pracovní místa a změnit se také ekonomické podmínky. To může vést k rostoucí nejistotě a nestabilitě, což může ohrozit demokracii.
- **Globalizace a rostoucí nerovnosti:** Globalizace a mezinárodní obchod mohou přinést hospodářský růst, ale zároveň mohou způsobit nerovnosti a vyvolat sociální napětí. Nerovnost v rozložení bohatství může vést ke ztrátě důvěry v demokratické instituce, což může ohrozit demokracii jako celek.
- **Rostoucí vliv autoritativních režimů:** V některých částech světa jsou stále populárnější autoritativní režimy. Tyto režimy mohou nabízet lidem pocit stability a bezpečnosti, ale současně omezují občanské svobody a narušují demokracii. Tyto režimy mohou také mít negativní vliv na demokracii v jiných částech světa.
- **Rostoucí moc technologických firem:** Technologické firmy mají stále větší vliv na společnost a politiku. Tyto firmy mohou být mnohem výkonnější než vlády a mohou také ovlivňovat veřejné mínění. To může ohrozit rovnováhu moci a narušit demokracii.

Úloha 2: Pokuste se na základě předchozí úlohy napsat krátkou úvahu o tom, jak bude vypadat v roce 2050 demokracie.

Zde uvádíme ukázkové řešení postavené na odevzdaného PL s mírnou úpravou:

V roce 2050 bude demokracie stát před řadou výzev, které bude muset úspěšně zvládnout, aby si udržela své postavení jako nejlepší forma vlády. Jednou z těchto výzev bude nutnost řešit stále rostoucí politickou polarizaci, která může vést k nárůstu extremismu a vyvolat napětí v celé společnosti. Další výzvou bude zajištění transparentnosti a důvěry v procesy rozhodování, zejména s ohledem na rostoucí vliv umělé inteligence a automatizace.

Demokracie se bude také muset přizpůsobit rychlému tempu technologického pokroku a využít nové digitální nástroje k zapojení občanů do politických procesů. Nicméně, to povede k nutnosti řešit

otázky soukromí a bezpečnosti dat. Další výzvou bude potřeba řešit rostoucí sociální a environmentální nerovnosti, které mohou destabilizovat společnost a vyvolat nespokojenost s demokratickým systémem.

V neposlední řadě se demokracie bude muset vypořádat s rostoucími výzvami na mezinárodní scéně, jako jsou pandemie, migrace, terorismus a změna klimatu. To může vést k nutnosti spolupráce mezi státy a hledání nových globálních řešení.

Celkově lze říci, že demokracie v roce 2050 bude muset být flexibilní a inovativní, aby dokázala reagovat na stále se měnící výzvy a udržela si důvěru občanů. Zároveň bude muset zůstat věrná svým základním principům a hodnotám, jako jsou svoboda, rovnost, spravedlnost a lidská práva.

Úloha 3: Diskutujte ve třídě o svých vizích demokracie v roce 2050.

Zde by měla proběhnout diskuse moderovaná učitelem o tom, v čem se žáci shodovali a co jim například přijde nereálné a proč

Úloha 4: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 9 - Budoucnost demokracie

Úloha 1: Diskutujte o možné budoucnosti demokracie a jejím dalším vývoji. Na základě této diskuse zkuste individuálně vymezit 5 charakteristik budoucnosti demokracie se zdůvodněním.

Úloha 2: Pokuste se na základě předchozí úlohy napsat krátkou úvahu o tom, jak bude vypadat v roce 2050 demokracie.

Úloha 3: Diskutujte ve třídě o svých vizích demokracie v roce 2050.

Úloha 4: Jak náročné bylo pro Tebe vyplnit pracovní list?? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérií.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole).

Pracovní list vypracovalo 24 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 8,1, což je jedno z nejvyšších hodnocení PL v portfoliu. Nejnižší hodnocení bylo 6, nejvyšší 10. Při reflexi žáci poukazovali na nutnost pracovat na demokracii jako prevenci před hrozbou nedemokratických režimů a téma velmi oceňovali, ačkoliv neměli přílišnou radost z psaní delšího textu.

1. Úloha navazovala na diskusi a všichni žáci dokázali vypracovat minimálně tři otázky, které budou ovlivňovat budoucnost demokracie. 5 jich uvedlo právě tři, 4 uvedli čtveřici příkladů a zbytek dokázal formulovat požadovanou pěticí charakteristik. Úloha je proto vhodná pro diferenciaci žáků, jelikož rozložení odpovědí odpovídalo běžnému prospěchu.

2. Úloha založená na úvaze měla dle diskuse velký ohlas. Nutno však konstatovat, že vize nebyly příliš optimistické a dle 16 žáků bude třeba o demokracii intenzivně aktivně zápasit. Přesto úkol vypracovali všichni žáci a ukázalo se, že tato otázka je pro ně velmi důležitá, proto byla ponechána v původním znění a je vhodné na ni navazovat intenzivní diskusí s akcentem na zdůvodňování.

3. Úloha byla změněna, jelikož původně mělo dojít k diskusi pouze ve dvojicích, ale ukázalo se, že debata organicky přešla do diskuse v rámci celé třídy. Proto byl požadavek upraven na diskusi v rámci celé třídy, kterou je nutné moderovat, jelikož debata o více jako dvacítku úvah bez řízení může zabrat velké množství času

11. PRACOVNÍ LIST Č. 10 – Úloha demokracie v současném světě (metodika pro učitele)

Úloha 1 - Reflexe pojmů

Začněte tím, že si zaznamenáte do poznámek, co podle vás znamenají následující pojmy: demokracie, zastupitelská demokracie, participativní demokracie, lidská práva, svoboda projevu, rovnost před zákonem, transparentnost, odpovědnost, pluralismus a tolerance.

- **Demokracie:** politický systém, kde vláda získává legitimitu a moc od lidu, kteří mají právo na účast na rozhodování a volbu svých zástupců.
- **Zastupitelská demokracie:** forma demokracie, kde voliči volí zástupce, kteří jsou odpovědní za rozhodování a vedení země.
- **Participativní demokracie:** forma demokracie, kde občané mají přímou účast na rozhodování, například formou lidových hlasování a referendum.
- **Lidská práva:** základní práva, která jsou nezcizitelná a nepromlčitelná, a která jsou zaručena mezinárodními smlouvami, např. právo na život, svobodu, náboženskou víru, svobodu projevu atd.
- **Svoboda projevu:** právo jednotlivců vyjadřovat své myšlenky, názory a postoje bez omezení ze strany vlády nebo jiných skupin.
- **Rovnost před zákonem:** zásada, podle které jsou všichni lidé v právních záležitostech rovnocenní a mají právo na stejnou ochranu zákona bez ohledu na svou rasu, náboženství nebo sociální postavení.
- **Transparentnost:** princip, podle kterého jsou vládní rozhodnutí, postupy a dokumenty veřejně přístupné a zveřejnitelné.
- **Odpovědnost:** povinnost být odpovědný za své činy a rozhodnutí, a přijmout následky svých činů.
- **Pluralismus:** existence a uznávání rozmanitosti a různorodosti v politickém systému a společnosti.
- **Tolerance:** schopnost a ochota neodsuzovat odlišné názory, postoje a způsoby života.

Úloha 2 - Kritická analýza

Najděte si novinový článek o současné politické situaci v zemi, kde je uplatňována demokracie. Po přečtení článku použijte tabulku s následujícími sloupci a odpovězte na následující otázky:

Vzorové fiktivní řešení

Otázka	Odpověď
Kdo napsal článek?	Novinář Jana Nováková
Kdy byl článek napsán?	6. dubna 2022
Jaké jsou hlavní body	Článek se zabývá významem demokracie v současném světě a kritizuje

Otázka	Odpověď
článku?	nedostatek úcty k demokracii v některých zemích. Novinářka také zdůrazňuje význam aktivní účasti občanů v demokratických procesech.
Jaké jsou důvody pro napsání článku?	Novinářka chtěla upozornit na rostoucí hrozby pro demokracii a vyzvat občany k aktivnímu zasazení se o její ochranu.
Jaké jsou hlavní argumenty v článku?	Demokracie je základem svobody a rovnosti, a je nutné ji bránit před autoritářskými tendencemi. Aktivní účast občanů v demokratických procesech je nezbytná pro udržení demokracie a ochranu jejích hodnot.
Jaké jsou názory odborníků citovaných v článku?	Odborníci upozorňují na rostoucí autoritářské tendence v některých zemích a na nutnost ochrany demokracie. Také zdůrazňují význam občanského aktivismu a účasti v demokratických procesech.

Úloha 3 - Kritické myšlení

Zvažte, jakými způsoby by se demokracie mohla stát ohrožením pro společnost a svobodu občanů. Zamyslete se nad situacemi, které byly ve vaší zemi nebo jinde na světě a diskutujte o nich s někým jiným. Zvažte, jakým způsobem by se tyto situace mohly vyřešit a co by bylo třeba udělat, aby se demokracie udržela.

Vzorový příklad situace, která může ohrozit demokracii:

Omezování svobody projevu: Například situace, kdy vláda zakáže vydávání nebo distribuci publikací, které kritizují vládu nebo určité politické strany. Žáci by mohli diskutovat o tom, jak by takový zákaz mohl omezit svobodu projevu a jak by mohli bojovat proti takovému omezení.

Úloha 4 – Sebereflexe

Shrňte, co jste se naučili nebo jaké nové poznatky jste získali díky tomuto pracovnímu listu. Zamyslete se, jak můžete tyto nové poznatky použít v budoucnu a jak mohou ovlivnit váš postoj k demokracii. Pokud máte nějaké další myšlenky nebo otázky, napište si je do poznámek.

Příklad odpovědí

- **Práce s pracovním listem mi pomohla lepšímu porozumění významu demokracie a jejím různým formám, jako jsou zastupitelská a participativní demokracie.**
- **Také jsem se naučil/a kriticky myslet a hledat řešení na problémy, které by mohly ohrozit demokracii.**
- **Díky tomu, že jsme diskutovali o tom, jak se mohu aktivně podílet na své komunitě, jsem si uvědomil/a, že mohu být aktivním občanem a podporovat demokracii v mém okolí.**
- **Mám novou motivaci zapojit se do voleb a ovlivnit politiku v mém regionu.**
- **V budoucnu chci použít své nové znalosti a dovednosti k vytváření změn ve své komunitě a podpoře demokracie v naší společnosti.**

Úloha 5: Jak náročné bylo odpovědět na otázky? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tento nástroj slouží jako zpětná vazba učiteli pro případnou úpravu portfolia.

PRACOVNÍ LIST Č. 10 - Úloha demokracie v současném světě

Úloha 1 - Reflexe pojmů

Začněte tím, že si zaznamenáte do poznámek, co podle vás znamenají následující pojmy: demokracie, zastupitelská demokracie, participativní demokracie, lidská práva, svoboda projevu, rovnost před zákonem, transparentnost, odpovědnost, pluralismus a tolerance.

Úloha 2 – Kritická analýza

Najděte si novinový článek o současné politické situaci v zemi, kde je uplatňována demokracie. Po přečtení článku použijte tabulku s následujícími sloupci a odpovězte na následující otázky:

Otázka	Odpověď
Kdo napsal článek?	
Kdy byl článek napsán?	
Jaké jsou hlavní body článku?	
Jaké jsou důvody pro napsání článku?	
Jaké jsou hlavní argumenty v článku?	
Jaké jsou názory odborníků citovaných v článku?	

Úloha 3 - Kritické myšlení

Zvažte, jakými způsoby by se demokracie mohla stát ohrožením pro společnost a svobodu občanů. Zamyslete se nad situacemi, které byly ve vaší zemi nebo jinde na světě a diskutujte o nich s někým jiným. Zvažte, jakým způsobem by se tyto situace mohly vyřešit a co by bylo třeba udělat, aby se demokracie udržela.

Úloha 4 – Sebereflexe

Shrňte, co jste se naučili nebo jaké nové poznatky jste získali díky tomuto pracovnímu listu. Zamyslete se, jak můžete tyto nové poznatky použít v budoucnu a jak mohou ovlivnit váš postoj k demokracii. Pokud máte nějaké další myšlenky nebo otázky, napište si je do poznámek.

Úloha 5: Jak náročné bylo pro odpovědět na otázky? (0 = velmi náročné; 10 = velmi snadné)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Úprava aktivity provedená na základě poznatků získaných prostřednictvím akčního výzkumu/na základě zpětných vazeb od žáků v kombinaci s vyhodnocením žákovských odpovědí prostřednictvím předem stanovených kritérii.

Vyhodnocení pracovního listu proběhlo na třech úrovních. Prvním hodnotícím hlediskem bylo numerické hodnocení od žáků, které ukázalo průměrné hodnocení. V dalším kroku byla s žáky vedena diskuse o pracovním listu. A v posledním kroku došlo ke konzultaci s některým z kolegů, kteří vyučují OV (či ZSV a SVS na naší škole). Jednalo se poslední pracovní list, který měl plnit úlohu reflexe celkové portfolia požadovaných kompetencí

Pracovní list vypracovalo 27 žáků, přičemž hodnocení bylo aritmetickým průměrem 7,9, což je nadprůměrné hodnocení. Nejnižší hodnocení bylo 7, nejvyšší 10. Žákům přišla pozitivní kombinace ověřování znalostí (pojmy), práce s textem (novinový článek), reflexe vlastních názorů a konečné shrnutí.

1. Úloha obsahovala deset pojmů. Z nich všichni žáci vypracovali minimálně šestici pojmů správně (jednalo se pojmy demokracie, zastupitelská demokracie, lidská práva, svoboda projevu, rovnost před zákonem, odpovědnost a tolerance), všech deset vypracovalo správně 6 žáků. Proto je úloha vhodná zejména pro zdatnější žáky, ale s méně úspěšnými je vhodné následně konzultovat obtíže při řešení.

2. Úloha byla postavena na článku o soudobé situaci na Ukrajině. Dle diskuse bylo pro žáky zajímavé vyhledávat konkrétní informace v textu. Většina žáků vypracovala tabulku zcela správně, pouze v pěti případech se objevila jedna nebo dvě chyby. Úloha se tak zdá snadná, ale nebyla změněna, protože se stále nejedná o rutinní záležitost a chyby se objevují.

3. Úloha pro žáky nebyla snadná, jelikož je pro ně těžce představitelná situace, kdy demokracie může znamenat ohrožení. Odpovědělo 15 žáků. V následné diskusi se však projevilo více žáků, kteří zmiňovali varianty jako ohrožení demokracie pomocí zvolených špatných politiků atd. Ukázalo se, že je třeba vést důkladnější diskuse a více reflektovat možná rizika, aby si žáci uvědomovali rizika. Úloha však změněna nebyla.

4. Úloha již měla spíše diskusní a reflektivní charakter. Všichni žáci reflektovali posun ve vlastním přemýšlení o demokracii a poukazovali na rozvoj kritické reflexe, kdy si uvědomují různé limity a rizika demokracie, které je vedou k aktivnějšímu zájmu a snaze budovat demokratické postoje. To však podle diskuse patřilo celému portfoliu. S ohledem na tento shrnující charakter nebylo do úlohy zasahováno, ale je vhodné upozornit, že reflexe celého portfolia má proběhnout spíše v diskusi.

12. Závěr

V praxi jsem vyzkoušela 15 připravených aktivit, jejichž plnění jsem reflektovala ve spolupráci s Odborným metodikem oblasti. Jejich cílem bylo vyzkoušet v praxi aktivity (nejčastěji pracovní listy), které mají rozvíjet metakognitivní schopnosti žáků. Na základě tohoto seznámení jsem se mohla věnovat plně přípravě vlastních deseti pracovních listů, jelikož mohla využít zkušenosti z testování již připravených pracovních listů a následné reflexe od žáků. Vytvořené portfolio je určeno pro žáky 1. ročníku, ale může rozvíjet i problematiku demokratického občanství v rámci volitelných seminářů ve vyšších ročnících týkajících se společenských věd.

Díky realizaci projektu mohlo vzniknout inovativní portfolio, které bylo reflektováno jak kolegy, tak žáky, čímž bylo optimalizováno pro další využití v pedagogické praxi. Samotný proces tvorby a výzkumu v rámci projektu vedl k posunu v oblasti metakognitivních schopností a jejich rozvoje. Jak na straně učitelů, kteří se mohli lépe seznámit s tímto pojmem, tak ze strany žáků, kteří se s ním seznamovali v praktickém využití. Posun v metakognitivních schopnostech byl zaznamenaný takřka ve všech případech. Občanská gramotnost by neměla být podceňována a tento projekt byl podnětným nástrojem k tomu, jak ji dále rozvíjet. Je velmi pravděpodobné, že v důsledku řešení projektu budou prvky metakognice zahrnovány do výuky mnohem častěji než dříve.

V rámci realizace projektu probíhala diskuse mezi mnou jakožto Interní implementátorkou a kolegy vyučujícími společenskovední předměty, kteří přidávali své poznatky a poskytovali částečně zpětnou vazbu. Důležitá byla i reflexe od samotných žáků, pro které byl rozvoj metakognitivních schopností zcela novou záležitostí, která byla v lecčems zajímavá, protože poskytovala prostor pro formulaci vlastních názorů a vyjasňování postojů, což žáci nezdědka oceňovali. Velkým přínosem je vznik portfolií a reflexe poskytovaná nejen kolegy ze školy, ale i v rámci projektu z jiných škol a od odborných pracovníků z UJEP. Připravené portfolio a další aktivity pomohly rozšířit nejen didaktické materiály pro výuku, ale i přehled o inovativních didaktických metodách, což znamená velký přínos pro další pedagogickou praxi.

Hlavní překážkou realizace projektu byla bohužel pandemie Covid 19, která zbrzdila začátek testování a zároveň vystavila učitele nestandardní formě plnění projektu skrze distanční výuku. Druhý podstatný problém byla faktická nezkušenost s podobnými aktivitami, zejména s pedagogickým výzkumem v podobě akčního výzkumu, ale v součinnosti s dalšími účastníky projektu (zejména akademiků z UJEP) se se tyto překážky podařilo překonat, i díky instruktážním workshopům.

Portfolio vzniklo za podpory projektu OP VVV „Rozvoj esenciálních myšlenkových dovedností v demokratické společnosti“ (CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016436).

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2023.